PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUS
Kelloportinkatu 5 A
33100 Tampere

LAUSUNTO

16.1.2019

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Viite: Lakivaliokunta 17.1.2019 klo 10.00 / HE 231/2018 vp / Asiantuntijapyyntö 10.12.2018

Asia: Esitän asiantuntijalausuntonani seuraavan.

Esitetyt lakimuutokset ovat tarpeellisia, koska unionipetosdirektiivi edellyttää niiden säätämistä. Esitettyjen muutosten jälkeen Suomen lainsäädäntö vastaisi direktiivin vaatimuksia.

Osa esitetyistä lainkohdista on vaikeaselkoisia, koska niissä viitataan direktiivissä määriteltyihin käsitteisiin. Esimerkiksi esitetyssä rikoslain 40 luvun 7 §:n 2 momentissa säädettäisiin virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistöstä siinä tapauksessa, että tekijänä olisi kansanedustaja. Tunnusmerkistön mukaan rikos täyttyisi silloin, kun teolla vahingoitetaan *unionipetosdirektiivin 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja unionin taloudellisia etuja*. Näin ollen lainkohdan soveltaminen edellyttää aina myös direktiivin tulkintaa. Kun mainittua lainkohtaa luetaan yhdessä direktiivissä olevan määritelmän kanssa, jää epäselväksi, minkälainen toiminta on kriminalisoitu.

Tällainen direktiiviin viittaava lainsäädäntötekniikka vaikeuttaa lain soveltamista tuomioistuimessa. Se vaikeuttaa myös kansalaisen mahdollisuutta saada selkoa siitä, mikä toiminta on kriminalisoitu ja mikä ei. Selkeämpää olisi, jos direktiivi implementoitaisiin kirjoittamalla tarvittavat säännökset kokonaisuudessaan auki lakiin.

Perustuslain 8 §:stä ja rikoslain 3 luvun 1 §:stä ilmenevä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää, että rikosten tunnusmerkistöistä säädetään laissa täsmällisesti. Laista tulee selvästi käydä ilmi, mikä toiminta on rangaistavaa ja mikä ei. Tuomioistuin ei saa syytetyn vahingoksi tulkita lakia sen sanamuodon mukaista merkitystä laajentavasti.

Samalla tavalla vaikeaselkoisia ovat myös esitetyt rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentin 9 ja 12 kohdat (poikkeukset kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta), 36 luvun 9 §:n 2 momentti (oikeushenkilön rangaistusvastuusta petoksesta), 40 luvun 12 §:n 3 momentin 3 kohta (virka-aseman väärinkäyttöä koskeva soveltamisalasäännös) sekä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n 3 momentti. Näiden lainkohtien vaikeaselkoisuus ei kuitenkaan ole yhtä suuri ongelma, koska näissä lainkohdissa ei säädettäisi rikosten tunnusmerkistöistä.

Esitetyn lainsäädännön vaikutuksista totean, että unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvia rikoksia tulisi todennäköisesti käsiteltäväksi Suomessa harvoin. Toteutuessaan ne olisivat poikkeuksellisen laajoja rikosasioita, joiden esitutkinta, syyteharkinta ja oikeudenkäynti saattaisivat edellyttää lisäresursseja käsitteleville viranomaisille.

Lakiesitys on tarpeellinen ja kannatettava. Ehdotan lakivaliokuntaa harkitsemaan, onko edellä mainittuja lainkohtia[1] ja erityisesti rikoslain 40 luvun 7 §:n 2 momenttia mahdollista selkeyttää sisällyttämällä direktiivin määräykset lakiin ilman viittauksia direktiiviin.

Antti Ristimäki
ma. käräjätuomari

[1] Rikoslaki 1 luku 11 § 2 mom. 9 ja 12 kohdat,
Rikoslaki 36 luku 9 § 2 mom.
Rikoslaki 40 luku 7 § 2 mom.
Rikoslaki 40 luku 12 § 3 mom. 3 kohta
Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta 17 § 3 mom.